

Luovuuden merkityksestä tieteellisessä tekstissä

Arvio teoksesta Karjula, Emilia, Jaana Kouri & Tiina Mahlamäki. *Luovaa kirjoittamista tutkijoille*. Vastapaino. 2024. 176 s. ISBN 978-952-397-186-8.

Sofia Kotilainen

Tieteellisen tekstin kirjoittaminen on kauttaaltaan luovaa, mitä ei läheskään aina korosteta tutkimuksen tekemisen ja tieteellisen kirjoittamisen opetuksessa. Ensimmäisiä opinnäytetöitään tekevällä opiskelijalla saattaakin olla aluksi se käsitys, että yliopistossa kirjoitettavien akateemisten tekstien kuuluu olla hieman tylsiä kaikessa eksaktiudessaan eikä niissä ole varaa heittäytyä kaunokirjallisempaan ilmaisuun.

Uusien tutkimustulosten saavuttaminen kuitenkin edellyttää sitä, että tieteentekijä osaa tarkastella tutkimusaihettaan luovasti. Koska tutkimuksen kirjoittamisen tavoitteena on välittää kirjoittajan ajattelua, päätelmiä ja argumentteja lukijalle, luova kirjoittaminen voi auttaa löytämään tutkimusaiheeseen erilaisia näkökulmia ja hahmottamaan kullekin kirjoittajalle tyypillisiä työskentelytapoja kirjoittamisen eri vaiheissa.

FT Emilia Karjulan sekä dosenttien Jaana Kourin ja Tiina Mahlamäen *Luovaa kirjoittamista tutkijoille* -teos on tervetullut puheenvuoro tähän teemaan ja johdattaa aloittelevaa akateemista kirjoittajaa hyödyntämään luovan kirjoittamisen menetelmiä monipuolisesti opinnoissaan tai työssään. Kirjoittajat ovat opettaneet vuosien ajan tieteellistä sekä luovaa kirjoittamista yliopisto-opiskelijoille ja ovat erityisesti luovan kirjoittamisen asiantuntijoita. He kuvaavat haluavansa teoksellaan kertoa lukijalle luovan kirjoittamisen mahdollisuuksista tutkimuksessa ja tietoteosten tuottamisessa. Näin kirja todella toimii. Se esittelee lukijalle erilaisista lähteistä poimittuja tietoja ja esimerkkejä. Kirjoittajien mukaan luovassa kirjoittamisessa ei ole kyse pelkästään tutkitun tiedon esittämisestä kiinnostavammassa paketissa, vaan teos keskittyy myös tiedon tuottamisen luovaan prosessiin. Oppikirjaan olisi sopinut hyvin mukaan vielä havainnollisempi luovan prosessin kuvaus, kun sen kokonaisuus ei tällaisenaan täysin hahmotu teoksesta lukijalle.

Kirjan tavoitteena on madaltaa luovan kirjoittamisen ja tiukan akateemisen raportoinnin välistä rajaa. Siihen se antaakin eväitä kuvaamalla lukijalle yksityiskohtaisesti kirjoittajien omia kokemuksia luovasta kirjoittamisesta.

Tekijöidensä koottujen kirjoituskokemusten lisäksi kirja sisältää aiempaa tietämystä aiheesta sekä luovan kirjoittamisen harjoituksia. Teosta voi kirjoittajien mukaan lukea haluamassaan järjestyksessä, ja aina kunkin teemaluvun (vapaa kirjoittaminen, muistiinpanojen tekeminen, kirjoittamisen rituaalit, moniaistisuus, kaunokirjallisuuden keinot, yhdessä kirjoittaminen) loppuun on sijoitettu harjoituksia, joiden avulla lukija voi käytännössä testata oman äänensä löytymistä ja taitojensa kehittämistä kirjoittamalla. Kirja kokoaa kiinnostavasti yhteen tietoa luovan kirjoittamisen merkityksistä tieteellisessä kirjoitustyössä, mutta pysyy silti sivumäärältään riittävän tiiviinä esityksenä, jota voi käyttää johdatuksena aihepiiriin.

Luovan kirjoittamisen taidot kehittyvät harjoittelemalla

Luovaa kirjoittamista tutkijoille sisältää monipuolisesti harjoituksia, joita voi hyödyntää kirjoittamisen virkistämiseen ja näkökulmavaihdoksiin. Kirjan harjoitukset hakevat inspiraatiota aistihavainnoista, kaunokirjallisuuden keinoista sekä yhteiskirjoittamisesta. Tällaiset harjoitukset voivat vapauttaa etenkin tarkan tieteelliseen ajatteluun orientoituneen tietokirjoittajan työskentelyä, koska niissä omaa aihepiiriään pääsee tarkastelemaan rennommin ja esimerkiksi tekstigenreä vaihtamalla. Harjoitusten avulla voi motivoitua muuttamaan totuttuja työskentelytapojaan.

Kirjoittajat toteavat teoksen harjoitusten olevan sovelluksia monista tutuista luovan kirjoittamisen harjoituksista, joita he ovat itse muokanneet. Pedagogisesta näkökulmasta olisi kiinnostavaa tietää, mitkä harjoitustehtävistä ovat alun perin kirjoittajien itsensä kehittämiä ja miten kirjoittajat ovat itse kehittäneet muualta lainattuja tehtäviä eteenpäin tätä teosta varten. Asiaa ei ole tarkemmin eritelty harjoitusten yhteydessä. Mukana on esimerkiksi kirjoitusviestinnän korkeakouluopetuksessa toimiviksi todettuja harjoituksia. Lisäksi luovaa kirjoittamista taustoitetaan aiemman tutkimuskirjallisuuden ja kirjoittamisoppaiden avulla, ja näihin teoksiin kirjoittajat myös viittaavat.

Luovaa kirjoittamista tutkijoille osuu 2020-luvulla ajankohtaiseen vaiheeseen, kun tieteellisiin ja tietoteksteihin on jo jonkin aikaa haluttu tietoisesti ottaa vaikutteita kaunokirjallisemmista genreistä, jotta lukijoita voitaisiin houkutella tutkitun tiedon ääreen. Julkaistujen teosten elinkaaret ovat lyhentyneet, eikä pelkkä kirjan sisältämä tieto sinällään enää riitä, vaan usein tietokirjalta suorastaan odotetaan elämyksellistä lähestymistapaa tai jännittävää näkökulmaa käsiteltävänä olevaan teemaan. Luovaa kirjoittamisotetta voi hyödyntää soveltaen myös tietokirjallisuuden kirjoittamisessa, joten on tärkeää, että jo uraansa aloittavat tieteentekijät voivat opintojensa aikana tutustua luovan kirjoittamisen perusteisiin. Esimerkiksi opinnäytetöitä kirjoittaessa inspiraatiota voi välillä hakea myös luovan kirjoittamisen kautta, jos kirjoittaminen tuntuu jumittuvan paikoilleen.

Teoksen kirjoittajat haluavat kytkeä luovan kirjoittamisen entistä tiiviimmin osaksi tieteentekijän ja tietokirjailijan arkea. Tekijät nostavat esille kiinnostavia tapausesimerkkejä, mutta he eivät vie keskustelua läheskään aina pidemmälle pyrkimällä muotoilemaan omien kokemustensa pohjalta lukijan käyttöön yleispäteviä ohjeita siitä, miten luovaa kirjoittamista heidän näkemyksensä mukaan voisi oppia tai mitä siitä pitäisi oppia tai miksi. Kirja on tarkoitettu kurssikirjaksi humanistisille aloille,

muttei kuitenkaan yllä eri kirjoitustekniikoiden ja yleistajuistamisen pariin opastajana, luovaan oman äänen käyttöön johdattajana tai yhdessä kirjoittamisen oppaana aivan yhtä selkeän omaperäiseksi teokseksi kuin muutamat muut viime aikoina ilmestyneet (esim. Strellman & Vaattovaara 2013; Isosävi & Lindholm 2023). *Luovaa kirjoittamista tutkijoille* ei siten ole toteutukseltaan niin ytimekkäästi jäsennetty oppikirja kuin otsikon tai esittelytekstin perusteella olisi voinut ajatella.

Teos esittelee erilaisia kirjoittamisen tekniikoita ja koostaa yhteen ajatuksia tieteellisestä kirjoittamisesta, mutta sen esitystapa kaipaasi vielä enemmän terävyyttä. Kirja on enemmänkin keskustelunkuvaus, ajatustenvaihtoa tai kirjoittajien sanoin ”yhteinen leikki”, jossa ”kolmen kirjoittajan äänet täydentävät toisiaan”. Vaikka kirja on periaatteessa kaikkien kolmen yhdessä kirjoittama, tekijät kuvaavat, kuinka he ”antoivat toisilleen luvan puuttua toisten teksteihin ja muokata niitä”. (s. 15.) Tämä kokoelmamaisuus ja toisistaan erilliset äänet samoin kuin runsaat viittaukset aiempien tutkijoiden ja ajattelijoiden teoksiin eivät muodosta teokseen riittävän jäykkää punaista lankaa tai itsenäistä ääntä.

Kirja on kolmen tutkijakollegan kooste aiheestaan, mutta se olisi kaivannut vielä jäntevämpää jäsennystä ja aiemmista oppikirjoista erottuvaa itsenäistä tehtävänasettelua ja toteutusta. Nyt kerronta hautautuu paikoin aiempien tutkijoiden tai kirjoittajien opettaneiden kirjoittamisen opettajien välittämän tiedon alle. Lisäksi väitöskirjatutkijoille tämä oppikirja saattaa jäädä liian suppeaksi esitykseksi aiheesta. Esimerkiksi vapaa kirjoittaminen tai tutkimuspäiväkirjan työstäminen ovat varmasti monille väitöskirjatutkijoille tuttuja tekniikoita jo kandidaatin- ja maisteriopintojen kirjoitusviestinnän opetuksesta.

Luovaa kirjoittamista tutkijoille on kuitenkin harjoituksineen lukijalle mainio osoitus siitä, että luovaa kirjoittamisotetta voi harjoitella ja kehittää osana muuta tieteellistä kirjoittamista samalla tavoin kuin mitä tahansa muuta taitoa. Lisäksi luova kirjoittaminen voi tuoda jokaiselle tutkijalle ja kirjoittajalle iloa ja yllätyksellisyyttä tieteellisen kirjoittamisen arkipäivään.

FT, dosentti Sofia Kotilainen, Soveltavan kielentutkimuksen keskus, Jyväskylän yliopisto.

Kirjallisuus

Isosävi, Johanna & Lindholm, Camilla. 2023. *Yhteisöllisen kirjoittamisen opas*. Helsinki: Art House.

Strellman, Urpu & Vaattovaara, Johanna, toim. 2013. *Tieteen yleistajuistaminen*. Helsinki: Gaudeamus.